

Kapitali 7. NAKKUTILLINEQ MAALAAARUTILLU

Nakkutillineq

Peqqinnissakkut Nakkutilliisoqarfiup (Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmik taaguuteqalersup) sulinera pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 1, 4. januar 1996-imeersoq § 7 naapertorlugi, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup immikkut akuerisaallutik sulisinnaatitaasut allallu immikkut akuersissuteqanngik-kaluarlutik sulisinnaatitaasut peqqinnissakkut sullissinerat, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup nakkutigisaraa.

Nakkutilliinermut tunngatillugu assersuutigalugu napparsimasut, sulisut, immikkoortortami aqutsisut allallu saaffiginnissutaat Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit suliassanngortinneqartarput, tusagassiuutinili saqqummiussanik imaluunniit tassanngaannaq toqusoqartillugu, Nakorsaaneqarfik aamma suliassanngortitsisinnaavoq. Inatsisit naapertorlugit nalunaarutigineqartunik assersuutigalugu toqusut upper-narsaataannik misissuinermit suliat arlallit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit suliassanngortinneqartarput. Nakkutillineq napparsimavimmi sullissinermut tunngasuusinnaavoq soorlu nakorsaatiniq nalunaarsugassanik atuinermut, ilinniagaqassuserli tunngavigalugu peqqinnissamik sullissisut ataasiakkaat sulinerannut tunngasuugajunnerusarluni. Inuttut atugarisat soorlu imigassamik atornerluineq, tarnikkut nappaateqarneq patsisaaqataasarmata, taakku nakkutilliinermi pingaarutilittut inissisimasarput.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2011-imi nakkutilliinermut atatillugu sulianik nutaanik arfineq marlunnik suli-aqarpoq, 2012-imilu marlunnik suliaqarluni. Suliat ilaat pingasut tassanngaannaq toqusoqarneranut atatillugu suliassanngortinneqarput, taakkunannga marlunnut ilaqutaasut Napparsimasut Maalaarutaannik Aalaj-nagiisartunut maalaaruteqarput, ataaserlu Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit Aalajangiisartunut suliassanngortinneqarluni. Ilinniagaqassuseq tunngavigalugu peqqinnissakkut sullissinermut tunngatillugu suliap ataatsip tusagassiuutini eqqartorneqarnera tunngavigalugu suliassanngortinneqarpoq. Suliaq ataseq napparsimavimmi nakorsaatiniq tammaasaqarneq, allalu peqqissaasumik atornerluisumik pasisaqarnermut tunngassuteqartoq, suliassanngortinneqarput. Peqqissaasooq nakorsaatiniq atornerluinini pissutigalugu nunatsinni sulisinnaatitaanermut akuersissummik arsaarneqarpoq. Nakorsat marluk ernumassuteqartut nalunaarutiginninnerat tunngavigalugu nakkutigisassanngortinneqarput. 2011-imi suliat katillugit 14-it naammassineqarput 2012-imilu sisamat naammassineqarlutik.

Nakkutilliinermut atatillugu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2011-mi Paamiuni, Ilulissani Qaanaamilu napparsimavinnut/peqqissaavinnut, utoqqaat illuinut ulluuneranilu paaqqinnittarfinnut takuniaavoq. Taamatut-taaq nakkutilliinermut atatillugu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2012-imi Maniitsumi, Illoqqortoormiuni, Qaqortumi, Narsami Nanortalimmilu takuniaavoq.

Maalaarutit

Peqqinnissakkut Nakkutilliisoqarfiup (maanna Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup) sulinera pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 1, 4. januar 1996-imeersoq § 14-imiit 18-imut naapertorlugit, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup peqqinnissakkut sullinneqarneq pillugu napparsimasut maalaarutaat sularisarpai. Maalaarutiniq suliaqarneq, Qallunaat Nunaanni Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut (PKN) januaarip aallaqaataa 2011 tikillugu maalaarutiniq aalajangiisuusartut sinnerlugit, qanimullu suleqatigalugit ingerlanneqartarpoq.

2011-imi januaarip aallaqaataaniit Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut siullit atorunnaarmata, suliaq Qallunaat Nunaanni Napparsimasut Maalaaruteqartarfianni, Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut tiguaat. Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut Kalaallit Nunaanni nakorsarneqarneq pillugu maalaarutiniq suliaqarnissamut piginnaatitaanerat pillugu inatsisit tunngaviusut nalornissutaalermata, maalaarutit ingerlateqqinneqarsinnaanatik 2011 tamaat, oktobarillu aallaqaataani 2012 Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartunut maalaaruteqartarneq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 14, septembarip 24-ani 2012-imeersup atuutilernissaata tungaanut, uninnapput.

Nalunaarummi § 8-mi maleruagassat nassatarisaannik suliap pisoqalisoorneranut piffissaq killiliussa q nutaaq atuutilerpoq. Maannamut maalaarut maalaarutiginiakkap maalaartumit ilisimalerneqarneraniit ilisimalersimasariaqarneraniilluunniit ukiut marluk qaangiutsinnagit tunniunneqareersimassaaq. Nutaatut maalaarut ulloq taanna maalaarutiginiakkap pineraniit ukiut tallimat qaangiutsinnagit nassiunneqassaaq. Suliap pisoqalisoorneranut piffissaq killiliussa taanna avaqqunneqarsinnaanngilaq, taamaammallu kukkusoqarsimasinnaanera qanoq ilineraniluunniit paasineqarsimagaluarpat, ukiut tallimat qaangiutereerneranni pisoq maalaarutigineqarsinnaajunnaarpoq.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup suliat paasiniaavigalugit misissuiviginissaat suliassaraa. Maalaarut paatsuinermik tunngaveqarsinnaappat, pisariaqarpat napparsimasup peqqinnissakkullu sullissisup ataqatigiissinne-risigut paasiniaarneqartarpoq.

Suliaq qanorluunniit annertugigaluarpat suliap tamakkiisumik suliarinissaa Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup pisussaaffigaa.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmi maalaarutiniq suliaqartarnej

Allattugaatit oqaaseqaatillu illuatungeriinnit pissarsiarineqareerata, pisimasoq sukumiisumik qulaajar-neqartarpoq, tassani Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup, Kalaallit Nunaanni pissutsit Napparsimasut Maalaaru-taannik Aalajangiisartunit ilisimaneqarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaanngitsut pisimasumullu attuumas-sutillit, pingaartillugit allaaserisarpaai.

Suliap saqqummiunnera, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup naliliinera aalajangiinissamullu innersuussutaa suli-assanngorlugit Napparsimasut Maalaaruteqartarfiannut nassiunneqartarput, taakku aalajangiivinnissaq siu-nertaralugu suliaq Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartunut nassiunneqartinnagu tusarniaasarput, immikkut ilisimasalinnit oqaaseqaatinik pissarsiniartarput tusarniaasarlutik ilaalu ilanngullugit

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik, Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarffimmi pissutsinik, immikkut ilisimasalittut Aalajangiisartut aalajangiinissaminnut siunnersuusuaannut, oqaaseqaasiorsinnaavoq.

2011-imi maalaarutit nutaat 70-it suliassanngortinneqarput. Suliat katillugit 15-it naammassineqarput. Taak-kunanga 13-it pisortaqarffimmut naapertuuttumut ingerlateqqinneqarput, marluk maalaaruteqartup maalaarutip suliarineqarnissaanut pisariaqartitamik piginnaatitsissummik imaluunniit paasissutissanik sukumiinnerusunik tunniussaqannginnera pissutigalugu unitsiinnerneqarput.

2012-imi Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup maalaarutini nutaani tigusaani 76-iusuni 35-it naammassineqarput. Taakkunanga 15-it Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartunit aalajangiivigineqarput marlullu; ata-aseq pisoqalisimammat ataaserlu paasissutissanik amigaateqarmat suliarineqarsinnaanatik. Maalaarut ata-aseq maalaartup nammineq utertippaa. Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup maalaarutit 19-it suliassanngortinngi-lai, taakkunanga aqqaneq marluk pisortaqarffimmut naapertuuttunut ingerlateqqinneqarput arfinillillu itisiliivi-gineqannginnertik pillugu unitsinneqarput. Maalaartoq ataaseq paasissutissinneqarpoq ilitsersorneqarlunilu.

Inatsisitigut tunngavissaq nalornissutaammat, Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut 2011-imi sulianik naammassisaqanngillat. Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut 2012-imi suliani pingasuni isornartorsiuinissamut tunngavissaqarsimapput. Tulliupput 2012-imi suliat Aalajangiisartut isornartorsiuisari-aqarnerannik kinguneqartut naatsumik nassuiarneqarnerat:

1. Peqqissaasoq napparsimasumik sap. ak. ingerlanerani orlunermi kingorna qitiminik sakissaminillu anniartumik, marloriarlunilu nakorsamit misissorneqartumik, nakorsaanera pillugu isornartorsiorneqanngilaq. Napparsimasoq tamatumuuna anernikilliorluni toqqusaani sakissanilu anniartalugit saaffiginnippoq. Peqqissaasup anersaartornera annikillimasoq iggiaa akunnattumik pullallunilu aap-pillersimasoq takuaa, najukkamilu periaasissatut maleruagassiat naapertorlugit, puakktu nuanmmik nipititsisimasunik pasitsaassinermi ileqqusoq malillugu, antibiotikanik nakorsaaserpaa. Peqqissaasulli ullaassakkut nalunaaqutaq tallimanut napparsimasumik; anernikillioqaluni nalingin-naasumik peqqiilliorluni naavi manngerlutik timaanilu aap sitsernerinik ersiuteqartumik naallioqisu-mik, nakorsaanini pillugu isornartorsiorneqarpoq. Peqqissaasup napparsimasoq sullulimmik quisarfi-lerpaa, tarajulersuuserpaa anarsaatinillu nakorsaaserlugu. Nalunaaqutaq 06.45 napparsimasoq pit-saanerulaalermat, peqqissaasup nakorsamut nalunaarutigineqarsaaq utaqqippaa, nakorsaq nalunaaqutaq 07.45 takkukkami napparsimasoq pillugu erngerluni nalunaarfigineqarpoq. Nakorsap napparsimasoq nalunaaqutaq 08.00 ajorsiarortoq takuniarpaa qinnguarterlugillu naavisa assilinerini, nassat silaan-nanissimasut paasineqarpoq. Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuanut nalunaaqutaq 11.15 toquvoq. Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut naliliinerat naapertorlugu, inalukkat ilaan-nakortumik tamakkiisumilluunniit suliuunaarnerannik pasitsaassinissaq pissutissaqarpoq. Tamanna tunngavigalugu peqqissaasup takusani ingerlaannaq nakorsamut pigaartuusumut; pisariaqarpat mi-sissoqqinneqarnissaanut nakorsarneqarnissaanulluunniit naliliisussamut namminerlu takkulluni mi-sissuisinnaasumut, ingerlateqqissimasariaqaraluarpai. Nakorsaq pisimasumut akuusoq napparsi-masumik nakorsaanerminut tunngatillugu isornartorsiorneqanngilaq.

2. Nakorsaanerit marluk napparsimasut inatsisitigut inissisimanerat pillugu inatsisartut peqqussutaat § 6 naapertorlugu, takuuttaaq § 7 eqimi pernermilu annissat kræftinnguussimasut pillugit suliaritinnerit marluk sioqqullugit ilisimatinneqareernikkut akuersititsinerlut tunngatillugu, isornartorsiorneqarput. Nakorsaanerit suliaritinnissat sioqqullugit suliaritinnissap qanoq annertutigina pillugu naammaginnartumik paasissutissiisimangitsut, paasissutissiinerlu oqalutseqarani ingerlanneqarsimasoq, Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut naliliippat. Nakorsaanerit nakorsaanerit pillugu isornartorsiorneqangillat.
3. Nakorsaanerit marluk nakorsarlu ataaseq nakorsaqaarneq pillugu inatsimmi § 6 immikkoortoq 1 naapertorlugu tarnimigut nappaatilik immikkoortortamilu sulisut illersorniarlugit, pinngitsaaliissummik qiterusiinerat pillugu isornartorsiorneqarput. Napparsimasoq eqqissiveqarani angalaannarmat makitaqalunilu, Napparsimasullu Maalaarutaannik Aalajangiisartut naliliinerat naapertorlugu pinngitsaaliissummik qiterusiilluni aalaakkiinissamat piumasaqaatit eqquutsinneqarput. Napparsimasullu singernermit aalaakkerneqarnissaa Aalajangiisartut pisariaqarsorinngilaat. Aalaakkiineq ullunik pingasunik sivisuussuseqarpoq, Aalajangiisartullu naliliinerat naapertorlugu ulloq ataaseq sinnerlugu aalaakkiisariaqarneq uppersaatissaqangilaq. Napparsimasoq imminut allanilluunniit navianartorsioritippat imaluunniit tamatumunnga siorasaarippat aatsaat pinngitsaaliissummik aalaakkiisarsinnaanera, kiisalu navianartorsiornerup piviusuunerata, massakkut pisuunerata uppersarsineqarsinnaanissaatalu piumasaqaataanerat, Aalajangiisartut naliliinermi pingaartipaat.

Nunatsinni sundhedsassistentit ilinniarsimasut

Sundhedsassistentit Kalaallit Nunaanni ilinniarsimasut peqqinnissaqarfimmi ilinniagallit Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut susassaqaarfimmi nalunaarummi atorunnaartumi ilaangillat. Taamaammat sundhedsassistentit Kalaallit Nunaanni ilinniarsimasut pillugit maalaarutit Aalajangiisartut piginnaatitaaffiinut ilaangillat. Tamanna Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut pillugit nalunaarummi nutaami aqqiivigineqarpoq.

Sundhedsassistentit Kalaallit Nunaanni ilinniarsimasut pillugit maalaarutit marluk 2011-imi aalajangiivigineqarput, Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfiup malaarutip aapaani suliamilu Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartunit 2012-imi naammassineqartumi, isornartorsiuinissaq tunngavissaqarsora:

1. Sundhedsassistentip oqarasuaatikkut naartusup anniartup makitsimigullu qilusoortup misissortinnissaanut itigartitsinera maalaarutigineqarpoq. Sundhedsassistentip oqaaseqaataa naapertorlugu naliginnaasumik qasoqqanertut naallu manngerteqattaalaaginnarnerattut nalilerpaa, naartusullu oqaloqatigiinneq suli naammassinnigut oqarasuaat ilisimagaa ilisimatitsissutugalugu. Sundhedsassistentip, oqaloqatigiinneq allattugaatinut nalunaarsimangimmagu, pisoq qulaajaavigineqarnerusinnaasimangilaq. Sundhedsassistentip naartusup misissortinnissaanut itigartitsisimanagera Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup uppersarsineqarsinnaasorinngilaa, sundhedsassistentilli oqaloqatigiinneq pillugu allattugaatinut nalunaannginnemigut, Sundhedsassistentit ilinniartitaanerup aqqissugaanera immikkoortoq 3.3, kiisalu Peqqinnissaqarfimmi nalunaarsuisarneq pillugu Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup ilitersuusaa naapertorlugit, ilinniagaqassutsikkut inatsisitigullu akisussaaffeqarnissamat piumasaqaammik eqquutitsisimanginnera naqissuserpaat.
2. Sundhedsassistenti ataaseq Sundhedsassistentit ilinniartitaanerup aqqissugaanera immikkoortoq 3.3 naapertorlugu, oqarasuaatikkut anaanamik napparsimasumik meeralimmik oqaluussinermi, meeqqamik nakorsiaasseqqusinnginnini imaluunniit meeqqap qanoq innera pillugu nakorsamik oqaluussisimanginnini pillugu isornartorsiorneqarpoq. Meeraq sap. ak. arlallit sioqqullugit naaminik anniartoq, meriartarluni, timmilluni kissarneqartoq, anassaminik manngertitsisutut naliliivigineqarpoq. Meeraq naaminik anniaqqilermat, nakorsamit misissorneqarmat qipinngulungitsutut nalilerneqarpoq nassererujussuaannarsorineqarlunili. Meeraq ajornerulissappat saaffigineqqinnissaq nakorsap allattugaatinut erseqqissumuk nalunaarpaa. Ullut marlussuit qaangiuttut meeraq unnukkat 40 sinnerlugit kissarneqalermat, arnaa oqarasuaatikkut nakorsiarfimmu saaffiginnimmat sundhedsassistentip; taamaalinerani napparsimavimmi nakorsaqaannginnera pissutigalugu, meeraq aqagumut agqiteqqullugu arnaa kajumissaarpaa. Unnuami meeraq toquvoq, ammarlugulu misissuinermit qipinngut ajuaqarfiulersimammat, nassat ameraasaagut aseruuttoorsimasoq paasineqarpoq. Nakorsat peqqissaasullu pisimasumut akuusimasut isornartorsionnissaat Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut tunngavissaqarsorinngilaat.

Sulianik ingerlatsinermut piffissaq atorneqartartoq

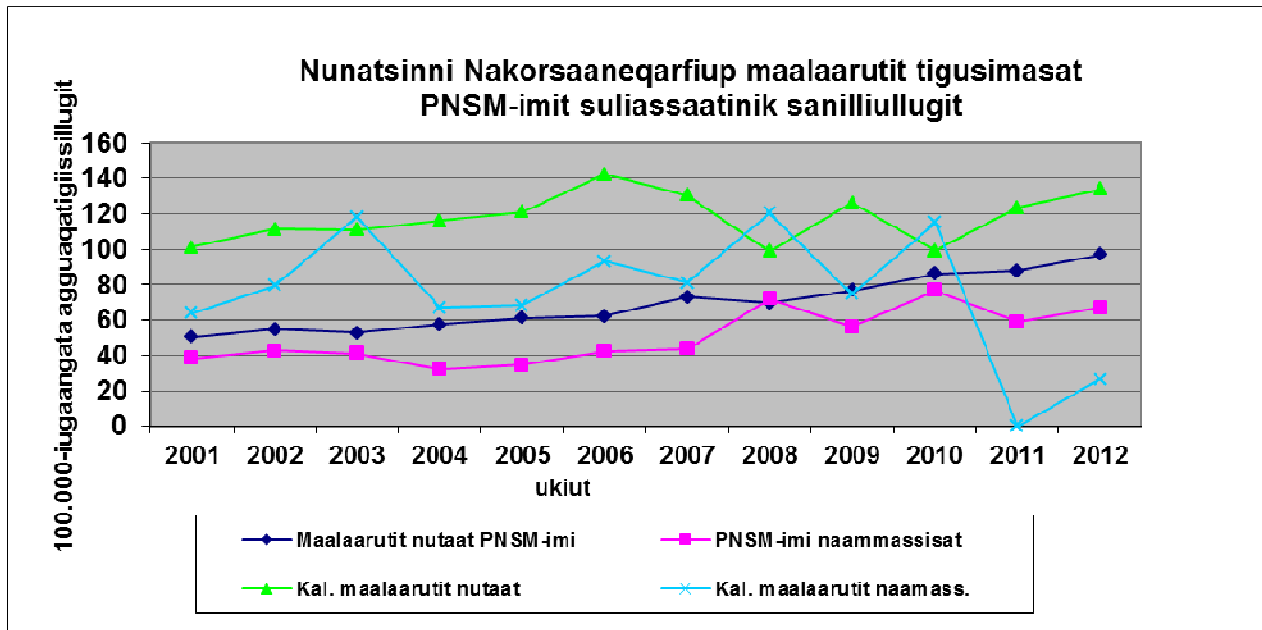
Kalaallit Nunaanni napparsimasut maalaarutaasa Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmi suliarineqartarnerat 2011-imi agguaqatigiissillugu qammat ataaseq inulaarlugu sivisussuseqarpoq. Matumani suliat Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit naammassillugit suliarineqartut kisimik pineqarnerat malunigiagassaavoq.

2012-imi suliat naammassiat agguaqatigiissillugit qaammatit 17-it inulaarlugit suliarineqarput. Taakkunanga Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup agguaqatigiissillugit qaammatit pingajua qeqqa suliat naammassisarpai. Maalaarutit Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartunit naammassineqartut agguaqatigiissillugit qaammatit 18,5-it qaangiunnerini naammassineqartarput. Ullut 638-it sulianik unititsineq ilanngaatigigaanni, Aalajangiisartuni sulianik naammassinnittarneq agguaqatigiissillugit qaammatinik aqqaneq marlunnik sivisussuseqarpoq.

Takussutissiaq 23	Peqqinnissakkut sullissisunik maalaaruteqarneq (ukiut tallimat iluanni agguaqatigiissitsineq)		
	Ukiut	Ukiumut maalaarutit nutaat	Ukiumut Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit aalajangiivigisat
1986 – 1990	17	8	6
1991 – 1995	50	29	14
1996 – 2000	53	15	26
2001 – 2005	64	8	45
2006 – 2010	68	1,4*	55
2011	70	2*	0
2012	76	2*	15

*Sundhedsassistentit allallu naatsumik ilinniagalit Napparsimasut Maalaarutaannik Aalajangiisartut susassaqafigingisaat pillugit maalaarutit.

Takussutissiaq 24	2000-imiit 2012-imut suliat peqqinnissakkut sullissisunik nakkutilliinermut tunngasut		
	Ukioq	Suliassaaitit nutaat katillugit	Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup aalajangiivigisai
2000	7	5	1
2001	13	10	0
2002	6	9	0
2003	12	15	0
2004	4	6	0
2005	15	9	0
2006	8	12	0
2007	17	11	0
2008	17	14	2
2009	7	14	0
2010	11	4	0
2011	7	14	0
2012	2	4	0

Titartagaq 28